

Analysis of Martyr Hossein Kharrazi's Lifestyle Based on the six Spheres of Education

Monire Abedi Dorche^{1✉} | Mohaddese Jafari²
Mahta Khalili³

1. **Corresponding Author:** Ph.D. in Educational Sciences, Assistant Professor in the Department of Educational Sciences, Farhangian University, Tehran, Iran. **Email:** m.abedi@fcu.ac.ir
2. Bachelor's student in educational sciences. Farhangian University. Tehran, Iran. **Email:** jafarimohadeseh01@gmail.com
3. Bachelor's student of educational sciences. Farhangian University. Tehran, Iran. **Email:** khlylymhata@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Received: 07 November 2024 Revised: 29 November 2024 Accepted: 04 January 2025 Published: 13 February 2025 Keywords Martyr Kharrazi, Six Spheres of Education, Lifestyle, Exemplary Method.	Purpose: The purpose of this research was to analysis of martyr Kharrazi's lifestyle in based on six spheres of education. Method: The method was Quantitative content analysis. The Statistical population included all the written about martyr Kharrazi, which were selected using the purposeful sampling method. In order to collect data, the library method and research sheet tool were used, and thematic analysis method was used to analyze data. The opinions and guidance of experts were used to measure the validity of the findings. Results: The results showed that in the religious, devotional, and moral sphere, the components of worship, spirituality, humility, receptivity to criticism, and self-control, in the social and political sphere, the components of revolutionary spirit and patriotism, the use of military strategy, authority, non-bossy, justice, importance to the family, preserving human dignity, the spirit of teamwork and good manners and popularity, in the biological and physical sphere, mental and physical health and environmental protection, in the sphere of aesthetics and art, aesthetic taste and preference for spiritual beauty, in the economic and professional sphere, the components of simple living, planning for livelihood, Related expertise, economic and professional ethics, and in the scientific and technological sphere, knowledge-based action and Combination of verse and instrumental attitude indicate the lifestyle of martyr Kharrazi. Conclusion: Since the six sphere of education are well manifested in martyr Kharrazi's lifestyle, it is possible to help them realize these areas by introducing teachers and students to it.
Cite this article	Abedi Dorche, M., Jafari, M., & Khalili, M. (2025). Analysis of Martyr Hossein Kharrazi's Lifestyle Based on the six Spheres of Education. <i>Applied Issues in Islamic Education</i>, 9 (4), 81-102. http://dx.doi.org/10.61186/qaiie.9.4.2
	© The Author(s). Publisher: Academy of Scientific Studies in Education.

تحلیل سبک زندگی شهید حسین خرازی بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت

منیره عابدی درجه^{۱*} | محدثه جعفر^۲ | مهتا خلیلی^۳

۱. نویسنده مسئول: دکتری علوم تربیتی، استادیار گروه آموزش علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: m.abedi@fcu.ac.ir
۲. دانشجوی کارشناسی آموزش علوم تربیتی. دانشگاه فرهنگیان. تهران، ایران. رایانامه: jafarimohadeseh01@gmail.com
۳. دانشجوی کارشناسی آموزش علوم تربیتی. دانشگاه فرهنگیان. تهران، ایران، ایران. رایانامه: khlylymhta@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	هدف: هدف پژوهش حاضر، تحلیل سبک زندگی شهید خرازی بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تربیت بود.
دریافت: ۱۷ آبان ۱۴۰۳ بازنگری: ۰۹ آذر ۱۴۰۳ پذیرش: ۱۵ دی ۱۴۰۳ انتشار: ۲۵ بهمن ۱۴۰۳	روش: روش این پژوهش، تحلیل محتوای کیفی بود. جامعه آماری کلیه کتاب‌های منتشر شده با موضوع زندگی شهید خرازی را شامل می‌شد که با روش نمونه‌گیری هدفمند مورد بررسی قرار گرفت. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و ابزار فیش پژوهش و برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. برای سنجش روایی یافته‌ها از نظرات و راهنمایی‌های افراد متخصص بهره گرفته شد.
کلیدواژه‌ها: شهید خرازی، ساحت‌های شش‌گانه تربیت، سبک زندگی.	یافته‌ها: این پژوهش نشان داد در ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، مؤلفه‌های اعمال عبادی، حالات معنوی درونی، تواضع، انتقادپذیری و خودکنترلی، در ساحت اجتماعی و سیاسی، مؤلفه‌های روحیه انقلابی و وطن‌دوستی، به کارگیری راهبرد نظامی، اقتدار، عدم ریاست‌طلبی، عدالت‌طلبی، اهمیت به خانواده، حفظ کرامت انسانی، روحیه کار گروهی، حسن خلق و محبوبیت، در ساحت زیستی و بدنی، سلامت و بهداشت روانی و جسمی و حفاظت از محیط زیست، در ساحت زیبایی‌شناسی و هنری، ذوق زیبایی‌شناسی و ترجیح زیبایی معنوی، در ساحت اقتصادی و حرفه‌ای، مؤلفه‌های ساده‌زیستی، تدبیر امر معاش، تخصص مرتبط، اخلاق اقتصادی و حرفه‌ای و در ساحت علمی و فناوری، تخصص مرتبط، عمل مبتنی بر آگاهی و ترکیب نگاه آیه‌ای و ابزاری، نشان‌گر سبک زندگی شهید خرازی است.
	نتیجه‌گیری: از آنجایی که ساحت‌های شش‌گانه تربیت در سبک زندگی شهید خرازی به خوبی تجلی یافته است، می‌توان از طریق آشناسازی معلمان و دانش‌آموزان با زندگی وی، به تحقق این ساحت‌ها در ایشان، کمک کرد.

عابدی درجه، منیره، جعفری، محدثه، و خلیلی، مهتا (۱۴۰۳). تحلیل سبک زندگی شهید حسین خرازی بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۹ (۴)، ۸۱-۱۰۲.
<http://dx.doi.org/10.61186/qaiie.9.4.2>

استناد

© نویسندگان.

ناشر: پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش.

مقدمه

سبک زندگی^۱ به روشی گفته می‌شود که فرد مطابق با آن زندگی می‌کند (گالور^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). این روش، ممکن است مفید یا غیرمفید، سالم یا ناسالم باشد. بنابراین مهم است که در تربیت، سبک زندگی سالم شناسایی شود و به‌عنوان الگو مورد استفاده قرار گیرد.

سبک زندگی سالم، روشی برای تسلط فعال بر شرایط زندگی، پایبندی به دستورالعمل‌ها، تقویت بدن، رعایت بهداشت، فرهنگ، ارتباطات، اکولوژی و معنویت مبتنی بر ارزش‌های ملی و جهانی است (پارپی‌وا، کیزی و کیزی، ۲۰۲۲^۳). این تعریف بیان‌گر آن است که در یک سبک زندگی سالم، باید ابعاد مختلف وجودی انسان مورد توجه قرار گیرد و این همان چیزی است که در سبک زندگی اسلامی به آن پرداخته می‌شود.

سبک زندگی اسلامی عبارت است از مجموعه‌ای از رفتارهای منطبق بر آموزه‌های الهی و اسلامی است که منش اسلامی را، به‌عنوان یک نظام معنایی، در وجود فرد، درونی و تثبیت می‌کند و باعث ظهور و بروز این منش در همه وجوه رفتاری وی می‌شود (عسکری و همکاران، ۱۳۹۹). در این معنا، سبک زندگی اسلامی، هم مصادیق عینی و بیرونی (رفتارهای آشکار) و هم مصادیق درونی (نگرش‌ها، گرایش‌ها و عواطف) را دربرمی‌گیرد (حیدرپور، صادق‌زاده قمصری و سجادی، ۱۳۹۷). به این ترتیب، این مفهوم با مفهوم تربیت، به شکلی که در سند تحول بنیادین مطرح شده است، ارتباط می‌یابد.

تربیت در مبانی نظری سند تحول بنیادین (۱۳۹۰) چنین تعریف می‌شود:

«فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان، به‌صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی، به‌منظور هدایت ایشان در مسیرآماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد».

در حقیقت، تربیت مسیری برای ارتقاء و تعالی ابعاد و شئون مختلف حیات یکپارچه انسان است؛ بنابراین خود تربیت هم با وجود یکپارچگی، شئون مختلفی دارد و وظیفه مدرسه فراهم ساختن فرصت‌های تربیتی مناسب برای فراگیران در هر کدام از این شئون و در راستای تحقق تربیت تمام‌ساحتی است (حسینی و صادق‌زاده قمصری، ۱۴۰۲). تربیت تمام‌ساحتی با تصویب سند تحول آموزش و پرورش (۱۳۹۰)، مورد توجه نهاد تربیتی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است و از آن زمان، تلاش بر این بود که تا حد امکان، مقدمات نظری و عملی لازم برای تحقق آن فراهم شود.

ساحت در این جا به معنای محدوده‌ای مشخص از فعالیت‌های تربیتی مرتبط با هم است که ناظر به پرورش بخشی از استعدادها، بینش‌ها، مهارت‌ها و توانایی‌های مشترک در انسان‌ها است (داودی و کارآمد، ۱۴۰۰ و نوروزی‌نژاد و طباطبایی، ۱۳۹۹).

بر اساس سند تحول آموزش و پرورش (۱۳۹۰) و مبانی نظری این سند (۱۳۹۰) ساحت‌های شش‌گانه تربیت، به‌طور خلاصه چنین تعریف می‌شوند:

۱. ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی: پرورش ایمان و التزام آگاهانه و اختیاری فراگیران نسبت به مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، اعمال و صفات اعتقادی، عبادی و اخلاقی.

۲. ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی: پرورش شهروندان فعال و آگاه که در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی مشارکت می‌کنند.

۳. ساحت تربیت زیستی و بدنی: حفظ و ارتقاء سلامت، رعایت بهداشت و تقویت قوای جسمی و روانی خود و دیگران، حفاظت از محیط زیست و احترام به طبیعت.

۴. ساحت تربیت زیباشناختی و هنری: پرورش نیروی خیال و عواطف، احساسات و ذوق زیبایی‌شناختی در متربیان.

۵. ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای: توانمندسازی متربیان در تدبیر معاش و تلاش اقتصادی و حرفه‌ای.

۶. ساحت تربیت علمی و فناورانه: توانمندسازی متربیان در شناخت نتایج تجارب متراکم بشری در علم و فناوری، بهره‌گیری از این نتایج و توسعه آن.

هم‌چنین، با بررسی قلمرو این ساحت‌ها در مبانی نظری تحول بنیادین (۱۳۹۰)، می‌توان مؤلفه‌های آن‌ها را به شرح زیر فهرست کرد:

۱) ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی: خودشناسی، خداشناسی، اعتقاد به معاد، نبوت و امامت، تقید به احکام، مناسک و ارزش‌های دینی، مهار غریزه‌های طبیعی، تعدیل عواطف و خویشتن‌داری، حفظ کرامت و عزت نفس، کسب فضایل اخلاقی و پیش‌گیری از رذایل اخلاقی.

۲) ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی: تعامل مناسب با مردم، رعایت قانون، مسئولیت‌پذیری، درک و مشارکت اجتماعی و سیاسی، پاسداشت ارزش‌های اجتماعی، بردباری، وفاق و هم‌دلی، مسالمت‌جویی، عدالت اجتماعی، درک و تعامل میان فرهنگی و بین‌المللی، وحدت، توانایی‌های زبان ملی، محلی، جهانی.

۳) ساحت تربیت زیستی و بدنی: بهداشت و تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری، حفاظت از محیط زیست، شناخت طبیعت و احترام به آن، تأمین نیازهای اساسی، شادابی، تفریحات سالم، پاکیزگی و آراستگی فردی، بهداشت زیست‌محیطی و محیط شهری، الگوی صحیح تولید و مصرف.

۴) ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری: پرورش قوه خیال، عواطف، احساسات و ذوق زیبایی‌شناختی (درک زیبایی‌مادی و معنوی، خلق آثار هنری و قدردانی از آثار و

ارزش‌های هنری).

۵) ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای: درک مسائل اقتصادی، درک و مهارت حرفه‌ای، اخلاق حرفه‌ای، کارآفرینی، پرهیز از بطالت و بیکاری، رعایت بهره‌وری، حفظ و توسعه ثروت، بسط عدالت اقتصادی، مراعات قوانین کسب‌وکار و احکام معاملات و التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی.

۶) ساحت تربیت علمی و فناوری: ترکیب نگاه آیه‌ای و ابزاری به جهان، درک دانش‌های پایه و عمومی و دانش، بینش و تفکر فناورانه، کسب مهارت دانش‌افزایی، تفکر علمی، منطقی، انتقادی و خلاق.

پرداختن هماهنگ و متوازن به همه این ابعاد، افرادی با سبک زندگی سالم پرورش می‌دهد که شخصیتی سامان‌یافته و متعادل دارند و در راستای نیل به هدف نهایی زیست انسانی، که همان تحقق حیات طیبه است، پیش می‌روند.

این امر به‌ویژه در جهان مدرن امروز که به جای تعادل در ساحت‌های مختلف، بیش از همه به رشد اقتصادی و مادی اصالت می‌دهد و از سایر ابعاد غافل مانده است (هابرماس، ۱۳۸۰) از اهمیتی دوچندان برخوردار است.

یکی از روش‌های مهم در تحقق سبک زندگی مبتنی بر ساحت‌های شش‌گانه، الگوگیری از شخصیت‌های بارز در این زمینه است. اهمیت انتخاب الگوی تربیتی مناسب و همه‌جانبه‌نگر از آن‌رو است که نقص در این الگو، به نقص در فرایند تکامل ابعاد وجودی انسان می‌انجامد (علی‌پور و محمودی، ۱۴۰۲).

روش الگویی، روشی است که در آن، نمونه رفتار مطلوب، به نحوی در معرض دید متربی قرار می‌گیرد که بتواند از آن تقلید کند (قائم‌مقدم، ۱۳۸۲). در واقع در این روش، محتوای تربیت به‌صورت عینی و عملی ارائه می‌شود و از این‌رو می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد (راوک، ۱۴۰۰).

مطالعه سبک زندگی بسیاری از شهدای هشت سال دفاع مقدس جمهوری اسلامی ایران نشان‌گر آن است که این افراد قابلیت زیادی برای الگو بودن در تربیت تمام‌ساحتی دارند. یکی از این شهدا، که شخصیت منحصر به فردش، باعث شناخته شدن وی بین اقشار مختلف شده است، شهید حسین خرازی، فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (علیه‌السلام) است.

از آن‌جایی که این شهید ارجمند بیش از هر چیز در مقام فرماندهی شناخته شده است، سایر پژوهش‌گران، شخصیت وی را به عنوان الگویی برای رهبری و مدیریت مورد بررسی قرار داده‌اند. اما نگاهی به آثار مکتوب در مورد شهید خرازی، نشان‌گر آن است که او در همه ابعاد وجودی رشد یافته بود. از این‌رو پژوهش حاضر به دنبال آن است که به این پرسش محوری پاسخ گوید که سبک زندگی شهید حسین خرازی، به عنوان یک الگو، در ساحت‌های شش‌گانه تربیت چیست.

پیشینه پژوهش

در این قسمت به پژوهش‌هایی پرداخته می‌شود که سبک زندگی شهید خرازی را مورد بررسی قرار داده‌اند.

احمدی و محمدی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با هدف ارائه مدلی از مدیریت جهادی مبتنی بر سیره شهید حسین خرازی، از روش تحلیل مضمون استفاده کردند و ویژگی‌های شهید خرازی را در سه بُعد مدیریتی (برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هماهنگی و کنترل)، رهبری (انگیزش، رشد و تربیت و مقبولیت و محبوبیت) و شخصیتی (خودمدیریتی، حسن خلق و بینش و بصیرت) نشان دادند.

عسکری و فروغی ابری و فیاض انوش (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با هدف «تبیین سبک رهبری معنوی شهید خرازی و ارتباط آن با سلامت سازمانی در لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در دوران دفاع مقدس» که با استفاده از روش پیمایش مقطعی انجام شد، نشان دادند رزمندگان تحت فرماندهی شهید خرازی، وی را رهبری معنوی، با شاخصه‌هایی هم‌چون ایجاد چشم‌انداز آتیه سازمان، ترویج نوع‌دوستی، انگیزه درونی، معنی‌داری وظایف، عضویت و تعهد به سازمان و پیش‌بینی بازدهی می‌دانستند و همین امر باعث سلامت سازمانی و افزایش سرمایه اجتماعی شده بود.

عسکری، فروغی ابری و فیاض انوش (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با هدف تبیین سبک رهبری خدمت‌گزار شهید خرازی در دوران دفاع مقدس و پیامدهای آن در بین بسیجیان، با استفاده از روش پیمایشی به این نتیجه رسیدند که سبک رهبری خدمت‌گزار شهید خرازی در جنگ تحمیلی (شامل خدمت‌رسانی، تواضع و فروتنی، قابلیت اعتماد و مهرورزی) باعث افزایش سرمایه اجتماعی و در نتیجه تعهد سازمانی رزمندگان شده بود.

با در نظر گرفتن پژوهش‌های فوق، مشخص می‌شود که زندگی این شهید، فقط به‌عنوان یک فرمانده (مدیر) مورد بررسی قرار گرفته است. در واقع، هیچ پژوهشی مشاهده نشد که ساحت‌های شش‌گانه تربیت را در زندگی شهید خرازی بررسی کند و از این جهت، پژوهش حاضر، دارای موضوعی بدیع است.

روش‌شناسی

این مقاله، یک پژوهش کیفی است که با استفاده از روش تحلیل محتوا انجام شد. جامعه آماری عبارت بود از کلیه کتاب‌هایی که تا سال ۱۴۰۳، در رابطه با زندگی شهید حسین خرازی به نگارش درآمده است. به‌منظور شناسایی این کتاب‌ها، نام «حسین خرازی» در سایت سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران مورد جست‌وجو قرار گرفت و تعداد ۲۵ عنوان کتاب شناسایی شد که به‌طور اختصاصی، راجع به این شخصیت به نگارش درآمده بود. این کتاب‌ها، در جدول ۱ قابل ملاحظه هستند.

جدول ۱: جامعه آماری پژوهش (کتاب‌های منتشر شده در مورد زندگی شهید خرازی)

ردیف	عنوان کتاب	نویسنده	ناشر
۱	آقای مدیر: سیره مدیریتی شهید حاج حسین خرازی، برگرفته از خاطرات هم‌زمان شهید	محمد بلندیان	دارخوین
۲	با یک بال هم می‌توان به آسمان رسید: خاطراتی از سرلشگر پاسدار شهید خرازی	علی پاک	کتاب مسافر
۳	بر اساس زندگی سردار شهید حسین خرازی	الهه حاجی حسینی	دارخوین
۴	به خرمشهر رسیدیم: حماسه شهید حسین خرازی، فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع)	مرتضی مساح	بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس اصفهان
۵	پروانه در چراغانی: بر اساس زندگی شهید حسین خرازی	مرجان فولادوند	سوره مهر
۶	جز لبخند چیزی نگفت	علی بنی‌لوحی	دانش و اندیشه معاصر
۷	حاج حسین خرازی، فرمانده لشکر امام حسین (ع)	غلامحسین قراگوزلو	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۸	حسین خرازی	مریم ثابت‌قدم	تقدیر
۹	حسین خرازی و دفاع مقدس: بررسی تاریخی شخصیت شهید حسین خرازی در جنگ تحمیلی	مهری عسکری	نسیم حیات
۱۰	خاکی نه از جنس خاک: شهید حاج حسین خرازی	علی حسینی منجری	دارخوین
۱۱	خرازی	محمدعلی صمدی	یا زهرا
۱۲	خورشید شلمچه: خاطراتی از علمدار جبهه‌ها حاج حسین خرازی	علی بنی‌لوحی	دانش و اندیشه معاصر
۱۳	روی خط: نگاهی به زندگی سردار شهید حاج حسین خرازی	زهرا نقش‌زن	حدیث راه عشق
۱۴	زندگی با فرمانده: خاطراتی از شهید حسین خرازی	علی اکبری	یا زهرا
۱۵	شناسنامه شهید حسین خرازی	ناهید رحیمی	کتابک
۱۶	شور عاشقی: مروری کوتاه بر ابعاد سیاسی- نظامی جنگ تحمیلی بر اساس خاطراتی از فرمانده شهید حاج حسین خرازی	علی بنی‌لوحی	دانش و اندیشه معاصر
۱۷	نامه‌های ناشناس: براساس زندگی شهید حسین خرازی	مرثا صامتی	امیرکبیر
۱۸	یادگاران: حسین خرازی	فاطمه غفاری	روایت فتح
۱۹	شهید حسین خرازی	اصغر فکور	مدرسه
۲۰	عقیق: داستانی از زندگی سردار شهید حاج حسین خرازی	نصرت‌الله محمودزاده	بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس اصفهان
۲۱	شهید حسین خرازی	نامعلوم	مؤسسه شهید کاظمی
۲۲	شهید حسین خرازی	رضا نصرالهی	حدیث نینوا
۲۳	شهید خرازی کیه؟	سعید والی‌فر	گسترش علوم نوین
۲۴	فرمانده دلاور، خرازی نام‌آور	سعید والی‌فر	گسترش علوم نوین
۲۵	شهید حاج حسین خرازی	حسین هم‌تیا	آوای شهر

بعد از مشخص کردن جامعه، از روش نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب نمونه استفاده شد. این روش، در پژوهش‌های کیفی استفاده می‌شود و در آن، منابع یا افرادی مورد بررسی قرار می‌گیرند که واجد بیش‌ترین اطلاعات در رابطه با موضوع مورد نظر هستند. به‌علاوه، حجم نمونه از قبل مشخص نیست و انتخاب هر مورد، به کفایت اطلاعات حاصل از موارد قبلی بستگی دارد. از این‌رو نمونه‌گیری تا اشباع نظری مقولات ادامه می‌یابد.

در پژوهش پیش رو نیز کتب مربوط به زندگی شهید خرازی (جدول فوق) تا زمان اشباع داده‌ها، مورد بررسی قرار گرفت. به این ترتیب که کتاب‌های یادگاران (غفاری، ۱۳۸۹)، پروانه در چراغانی (فولادوند، ۱۳۹۰)، زندگی با فرمانده (اکبری مزدآبادی، ۱۳۹۹) و عقیق (محمودزاده، ۱۳۹۵) به ترتیب بررسی شد. از آنجایی که داده‌های به‌دست‌آمده از چهارمین کتاب (عقیق)، همان داده‌های به‌دست‌آمده از سه کتاب اول بود و اطلاعات جدیدی اضافه نمی‌کرد، در همین مرحله، نمونه‌گیری و بررسی نمونه به پایان رسید. در این زمان، تعداد ۵۶۲ کد اولیه به‌دست‌آمده بود.

برای جمع‌آوری اطلاعات، از روش «بررسی اسناد و مدارک» یا روش «تحقیق کتابخانه‌ای» استفاده شد که ابزار آن فیش پژوهش بود. بعد از جمع‌آوری اطلاعات، برای تحلیل آن‌ها، از روش تحلیل مضمون استفاده شد که مراحل آن (عابدی جعفری و همکاران، ۱۳۹۰) بدین شرح بودند:

۱) آشنا شدن با داده‌ها: در این مرحله، قبل از شروع کدگذاری، داده‌های اولیه (مطالب به‌دست‌آمده در فیش‌برداری) چند بار مورد مطالعه قرار گرفت تا آشنایی عمیقی با داده‌ها حاصل شود و ایده‌های اولیه کدگذاری به‌دست آید.

۲) ایجاد کدهای اولیه: در این مرحله، داده‌های به‌دست‌آمده، به‌صورت دستی کدگذاری شد. به این ترتیب که به هر یک یا چند جمله به‌هم‌پیوسته، بر اساس مضمون اولیه آن، یک یا چند کد داده شد که مرتبط با موضوع پژوهش بود. در پایان این مرحله، تعداد ۵۶۲ کد به‌دست آمد. این کدها، قبل از ورود به مرحله بعد، بررسی شد تا موارد تکراری حذف و موارد مشابه در هم ادغام شود. در نهایت، ۱۰۲ کد باقی ماند که در بخش یافته‌ها با عنوان مؤلفه‌های فرعی معرفی می‌شود.

۳) تشکیل مضامین پایه: در مرحله سوم، کدهای اولیه، که به‌نحوی با یکدیگر در ارتباط بودند، بر اساس شباهت‌ها و موارد اشتراک، ذیل یک عنوان قرار گرفت تا مضامین پایه به‌دست آید. تعداد این مضامین ۲۶ عدد بود که در بخش یافته‌ها با عنوان مؤلفه‌های اصلی، معرفی می‌شود.

۴) ترسیم شبکه مضامین: در این مرحله، مضامین پایه بررسی شد و بر اساس مبانی نظری (ساحت‌های شش‌گانه) عنوان‌گذاری شدند تا محورهای کلی به‌دست آیند. این امر با در نظر گرفتن دو شرط هم‌گونی درونی و فقدان هم‌گونی بیرونی انجام شد.

در پایان، محورهای کلی، مؤلفه‌های اصلی و مؤلفه‌های فرعی، در سه مرحله و هر بار با فاصله زمانی ۳ تا ۶ هفته، توسط هر سه پژوهش‌گر (به صورت گروهی و از طریق بحث و تبادل نظر) مورد بررسی مجدد قرار گرفت. در این بررسی‌ها، برخی از مؤلفه‌های اصلی یا فرعی، به‌دلیل هم‌پوشانی با یکدیگر ادغام و برخی به‌طور کلی حذف شد. هم‌چنین نحوه دسته‌بندی مؤلفه‌ها چندین بار تغییر کرد تا سرانجام به‌نظر آمد همه محورها و مؤلفه‌های اصلی و فرعی از دو ویژگی همگنی درونی و ناهمگنی بیرونی برخوردار هستند. همگنی درونی به انسجام و هم‌خوانی داده‌های درون هر مضمون، از نظر معنا و مفهوم اشاره دارد. ناهمگنی بیرونی ناظر بر وجود تمایزات واضح و مشخصی بین دسته‌های مختلف مضامین است (پتون^۱، ۱۹۹۰).

در این‌جا، به علت زیاد بودن تعداد کدهای مربوط به هر مضمون، برای نشان دادن چگونگی استخراج

مضامین پایه از کدهای اولیه، تنها کدهای اولیه مربوط به یکی از مضامین پایه، یعنی عدم ریاست‌طلبی (مربوط به ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی) نشان داده می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲: نمونه کدگذاری داده‌های پژوهش

کد اولیه	جمله‌ها
سوءاستفاده نکردن از مقام	هیچ‌گاه از مقامش برای پیش‌برد کارهای شخصی استفاده نکرد. فرماندهی لشکر برای او به معنی مسئولیت بزرگ‌تر و کار بیش‌تر بود؛ به معنی صبر و اندوهی بی‌اندازه (پروانه در چراغانی: ۱۱). رو به دژبان گفت: «دفعه دیگر برگه را فراموش نمی‌کنم. قول می‌دهم. حالا اجازه می‌دهی رد شوم؟» (پروانه در چراغانی: ۵۱). گفت «اتوبوس خوبه، با اتوبوس می‌ریم.» می‌خواستیم برویم مرخصی، اصفهان. گفتیم: «با اتوبوس؟ توی این گرما؟» گفت «گرما؟ پس این بسیجی‌ها چی کار می‌کنن؟» (یادگاران: ۳۳). گفت هر وقت همه بچه‌های لشکر گیلان داشتند بخورند، من هم می‌خورم» (یادگاران: ۴۰). فقط جای یک نفر توی ماشین بود؛ من یا حاجی. فکر کردم حالا یه جوری تا اردوگاه تحمل می‌کنیم دیگه. سوار شدم. در را بست. به راننده گفت: «ایشون رو ببر برسون.» راننده فقط گفت «چشم.» راه افتادیم. برگشتم نگاه کردم. دور می‌شدیم ازش. زیر باران خیس می‌شد و می‌آمد (یادگاران: ۴۸). گفت: «واسه چی من رو این‌قدر آورده‌ای عقب؟» گفتیم: «ترسیدم شیمیایی بشید حاج آقا!» گفت: «بیخود ترسیدی. دور بزن برو خط» (یادگاران: ۷۰). گفت: «من از شما پول نمی‌گیرم.» گفتیم: «چرا؟» گفت: «من شما رو می‌شناسم. ایشون مگه آقای خرازی نیست؟» گفتیم: «چرا، تو پولت رو بگیر.» گفت: «نه نمی‌گیرم.» خلاصه با زور پول را دادیم و راه افتادیم» (زندگی با فرمانده: ۱۵). «استاندار به من گفته آقای خرازی، یکی از ماشین‌ها رو برای شما کنار گذاشتم که هر موقع اومدی اصفهان این ماشین زیر پات باشه.» من گفتم: «خدا پدرش رو بیامرزه. رفتی ماشین رو تحویل بگیری؟» حسین آقا گفت: «نه، من و تو یک رزمنده هستیم و نباید وامدار کسی باشیم.» (زندگی با فرمانده: ۶۱).
قبول مسئولیت در پست پایین‌تر	به کمیت می‌آمد و آماده انجام هرکاری می‌شد که زمین مانده بود (پروانه در چراغانی: ۶). طرح می‌داد، فرماندهی می‌کرد و گاه مثل رزمنده ساده می‌جنگید (پروانه در چراغانی: ۹). یک ظرف بیست لیتری آب را برداشت گذاشت روی شانه‌اش. راه افتاد سمت کوه. دودیم طرفش: «حسین آقا! شما زحمت نکشید. خودمون می‌بریم.» ظرف‌های آب را نشان داد: «هر کی می‌خواد، برداره بیاره» (یادگاران: ۸). حسین بلافاصله شروع کرد به کندن سینه خاک. کارد کمری را در دل زمین فرو می‌کرد و بعد چنگ می‌زد و خاک را بیرون می‌کشید (عقیق: ۱۶).
ادعای فرماندهی نداشتن	وقتی حسین پتوی جلوی در را کنار زد و گفت «مهمان نمی‌خواهید؟» همه خوشحال شدند؛ فرمانده لشکر با آن‌ها غذا می‌خورد. برایش روی پتو، بالای سنگر جا باز کردند که نیامد. نشست همان‌جا جلوی در، کنار سفره (پروانه در چراغانی: ۷۲). رفتم مسجد. دیدم سربازها را دور خودش جمع کرده قرآن می‌خواند (یادگاران: ۲). یک ترکه دستش بود. روی خاک، نقشه منطقه را توجیه می‌کرد. بهم برخورد بود. فرمانده گردان نشسته، یکی دیگر دارد توجیه می‌کند (یادگاران: ۵). پست نگهبانی ما شب بود. کنار اروند قدم می‌زدیم. یکی رد می‌شد، گفت «چه‌طورین بچه‌ها؟ خسته نباشید.» دست تکان داد، رفت. پرسیدم: «کی بود این؟» گفت: «فرمانده لشکر.» گفتم «برو! این وقت شب؟ بدون محافظ؟» (یادگاران: ۳۲). با هم رفتیم توی سنگر فرماندهی. رفت چای آورد. چهارزانو نشست کنار من. دستم را گرفت توی دستش. از اصفهان و خانه‌شان و چایی‌های مادرش حرف زد. اصلاً به نظر نمی‌آمد فرمانده لشکر باشد (یادگاران: ۶۷). نصف شب، چشم چشم را نمی‌دید. سوار تانک، وسط دشت، کنار برجک نشسته بودم. دیدم یکی پیاده می‌آید. به تانک‌ها نزدیک می‌شد، دور می‌شد. سمت ما هم آمد. دستش را دور پایم حلقه کرد، پایم را بوسید. گفت: «به خدا سپردمتون.» گفتم: «حاج حسین؟» گفت «هیس! اسم نیار» (یادگاران: ۸۲).

من گفتم: «ایشون فرمانده لشکر هستن.» سرباز گفت: «این فرمانده لشکره؟! آگه این فرمانده لشکره، من هم فرمانده تیپم.» حسین بیش‌تر خوشش آمد و پرسید: «فرمانده لشکر باید چه شکلی باشه؟» سرباز گفت: «آقا ساده گیر آوردی؟ وقتی فرمانده لشکر بخواد بیاد، ساز و دهل و خدم و حشمی دنبالش می‌آن.» حسین همان طور که می‌خندید، دوباره پرسید: «خب دیگه چی کار می‌کنن؟» (زندگی با فرمانده: ۳۵).

جهت بررسی روایی مؤلفه‌ها، شکل نهایی مؤلفه‌های به‌دست‌آمده و دسته‌بندی آن‌ها مورد مطالعه چند نفر از متخصصان علوم تربیتی قرار گرفت و نظرات اصلاحی آن‌ها اعمال شد. سپس هر مؤلفه، به‌طور مجدد، در متن اصلی مورد بررسی قرار گرفت تا اطمینان حاصل شود که برداشت‌های به‌دست‌آمده از متن درست بوده است و نتایج به دست‌آمده، در یافته‌ها اعمال شد.

یافته‌ها

در این قسمت، نتایج بررسی ساحت‌های شش‌گانه تربیت در سبک زندگی شهید حسین خرازی ارائه می‌شود.

ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی

با توجه به وسعت ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی و گسترش چتر آن بر سایر ساحت‌ها، به‌نظر می‌رسد این ساحت دارای برخی از اشتراکات با سایر ساحت‌ها، به‌ویژه ساحت تربیت سیاسی و اجتماعی باشد. به‌عنوان مثال، بر اساس مبانی نظری سند تحول (۱۳۹۰) در ساحت تربیت سیاسی و اجتماعی، کسب دانش و اخلاق اجتماعی مطرح می‌شود و چنان‌که واضح است، اخلاق در دو ساحت مشترک است.

با بررسی دقیق‌تر تعاریف و اهداف و قلمرو دو ساحت در مبانی نظری سند (۱۳۹۰)، مشخص شد که در ساحت تربیت اخلاقی، بیش‌تر بر اخلاق فردی تأکید شده است (مثلاً خویشتن‌داری)، اما آن‌چه به برخورد اخلاقی محور با دیگران مربوط است (مثلاً همدلی) وارد ساحت تربیت اجتماعی می‌شود.

بر این اساس، می‌توان مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی را در جدول ۳ مشاهده کرد.

جدول ۳: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی در زندگی شهید خرازی

مؤلفه اصلی	مؤلفه فرعی	محور کلی
اعمال عبادی	نماز اول وقت و جماعت روزه گرفتن قرائت قرآن و عمل به آن شرکت در مراسم مذهبی زیارت رفتن	ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی
حالات معنوی درونی	درک محضر خدا تضرع به درگاه الهی استمداد الهی اتصال به عالم غیب توکل ترس از عقوبت شهادت‌طلبی	

شکرگزاری		
هم‌نشینی با زیردستان و شبیه ساختن خود به آنان کم‌تر دانستن خود از نظر معنوی انجام کارهای شخصی خود	تواضع	
تفکر در مورد انتقاد دیگران عذرخواهی بابت اشتباه	انتقادپذیری	
عدم سرکوب هیجانات مدیریت هیجانات منفی آستانه تحمل بالا عدم قضاوت هیجانی	خودکنترلی	

این جدول شامل ۵ مؤلفه اصلی و ۲۲ مؤلفه فرعی است که از بین مؤلفه‌های اصلی، اعمال عبادی و حالات معنوی درونی مربوط به بخش اعتقادی و عبادی و تواضع، انتقادپذیری و خودکنترلی مربوط به بخش اخلاقی است.

لازم به توضیح است که ممکن است مرز باریکی بین اعمال عبادی و حالات معنوی وجود داشته باشد. چراکه ارزشمندی اعمال عبادی، به حالات معنوی همراه یا ناشی از آن است. در این‌جا بین این دو مفهوم بر اساس درونی و بیرونی بودن تمایز قائل شده است، هرچند ممکن است در واقعیت همراه با یکدیگر یا به دنبال هم اتفاق بیفتند.

حالات معنوی شامل احساسات، بینش‌ها، دریافت‌ها و تمایلات مربوط به امور معنوی (غیرمادی) هستند که در قلب یا نفس انسان به وجود می‌آید و به شکل عاطفه، شناخت و رفتار نمود می‌یابد (رستگارصفت و فائز، ۱۳۹۸). اما در این‌جا تأکید بر درونی بودن (حالتی قلبی) آن است. چنان‌که منظور از اعمال عبادی، عبادت در معنای خاص آن (مانند نماز و روزه) است که از طریق اعضاء و جوارح بدن انجام می‌شود.

ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی

مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی در زندگی شهید خرازی در جدول ۴ دیده می‌شود.

جدول ۴: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت اجتماعی و سیاسی در زندگی شهید خرازی

مؤلفه فرعی	مؤلفه اصلی	محور کلی
تلاش برای برقراری حکومت دینی التزام به ولایت فقیه تعلق خاطر به کشور پیشتازی در دفاع از کشور احساس مسئولیت در قبال شهدا احساس مسئولیت در قبال هم‌وطنان	روحیه انقلابی و وطن‌دوستی	ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی
ریسک‌پذیری در جنگ داشتن برنامه اصلی و جایگزین اولویت‌بندی اهداف مدیریت بحران	به‌کارگیری راهبرد نظامی	

آمادگی مداوم، احتیاط و دوراندیشی وقوف بر شرایط نیروهای خودی و دشمن قدرت پیش‌بینی اوضاع		
قاطعیت و پایداری در کارها برخورد جدی با نافرمانی برخورد با دروغ‌گویی قانونمندی مهارت نه گفتن شجاعت	اقتدار	
سوءاستفاده نکردن از مقام قبول مسئولیت در پست پایین‌تر ادعای فرماندهی نداشتن	عدم ریاست‌طلبی	
توجه به تفاوت‌های فردی خدمت‌رسانی فارغ از گروه‌بندی‌ها انصاف با دشمن	عدالت خواهی	
احترام و تکریم والدین و خانواده رسیدگی به خانواده شهدا و رزمندگان تلاش برای حل اختلافات خانوادگی دیگران	اهمیت به نهاد خانواده	
تذکر مخفیانه اشتباهات پذیرش درخواست‌های معقول تشکر کردن دادن فرصت انتخاب کمک بدون منت سخن همراه با ادب توجه به کودکان	حفظ کرامت انسانی	
گوش دادن توانمندی در مذاکره و اقناع حضور مداوم در میدان عمل اعتماد به توانمندی‌های بقیه	روحیه کار گروهی	
گشاده‌رویی هم‌دلی رفتار صمیمانه ابراز هیجانات مثبت	حسن خلق	
محبوبیت در جبهه محبوبیت بین مردم	محبوبیت	

این جدول دارای ۱۰ مؤلفه اصلی و ۴۶ مؤلفه فرعی است. به این ترتیب می‌توان گفت ساحت تربیت سیاسی و اجتماعی در زندگی شهید خرازی بسیار پررنگ است. این امر می‌تواند بدین دلیل باشد که شهید خرازی بیش از هر موقعیتی، در شرایط جنگی شناخته شده است و بیش از هر کس، هم‌زمانش او را توصیف کرده‌اند. در حقیقت، در بحبوحه جنگ، طبیعتاً بعد سیاسی و اجتماعی در زندگی افراد پررنگ‌تر خواهد شد و بیش‌تر به چشم خواهد آمد.

ساحت تربیت زیستی و بدنی

جدول ۵، مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت زیستی و بدنی را در زندگی شهید خرازی نشان می‌دهد.

جدول ۵: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت زیستی و بدنی در زندگی شهید خرازی

مؤلفه اصلی	مؤلفه فرعی	محور کلی
سلامت و بهداشت جسمی	رعایت بهداشت و نظافت شخصی ورزش و تحرک جسمی استراحت حفظ جان خود و دیگران غذای سالم	ساحت تربیت زیستی و بدنی
سلامت و بهداشت روانی	تفریح سالم شوخ و خندان بودن آرامش و روحیه دادن امیدواری	
حفاظت از محیط زیست	دفع زباله و پاکیزه‌سازی محیط رعایت الگوی مصرف صحیح	

این جدول شامل ۳ مؤلفه اصلی و ۱۱ مؤلفه فرعی است و نشان می‌دهد که شهید خرازی، با وجود آن که از لحاظ توجه به معنویت و خودسازی در سطح بالایی قرار داد، نسبت به ابعاد مادی زندگی نیز بی‌تفاوت نبوده است. چنانچه در آیات قرآن نیز به بهره‌وری شایسته از دنیا به عنوان امری پسندیده اشاره شده است. به عنوان نمونه، خداوند در بخشی از آیه ۷۷ قصص می‌فرماید: «وَأَبْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا»؛ و به هر چیزی که خدا به تو عطا کرده بکوش تا (ثواب و سعادت) در آخرت تحصیل کنی و لیکن بهرات را هم از (لذات و نعم حلال) دنیا فراموش مکن (قرآن کریم). این آیه نشان گر آن است که اگرچه آخرت باید با جدیت دنبال شود، ولی دنیا نیز نباید مورد غفلت واقع شود (قرائتی، ۱۴۰۲). از این‌رو در زندگی شهید خرازی نیز ساحت تربیت زیستی در کنار ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی معنا می‌یابد.

ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری

جدول ۶، مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت زیبایی‌شناختی و هنری را در زندگی شهید خرازی نشان می‌دهد.

جدول ۶: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری در زندگی شهید خرازی

مؤلفه اصلی	مؤلفه فرعی	محور کلی
ذوق زیبایی‌شناختی	خیال‌پردازی لذت بردن از زیبایی مادی و معنوی	ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری
ترجیح زیبایی معنوی	سادگی در عین زیبایی بی‌توجهی به تجمل‌گرایی	

این جدول شامل ۲ مؤلفه اصلی و ۴ مؤلفه فرعی است. با توجه به آن که طبق آیه صریح قرآن، خدا بهترین خالق است^۱ و کل جهان و آنچه در آن است را در نیکوترین و زیباترین (احسن) شکل ممکن آفریده است،^۲ می‌توان گفت خداوند زیبایی اعلا و مطلق و منشأ همه زیبایی‌ها است. از این‌رو بهترین

۱. قَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ (مومنون، ۱۴)

۲. الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ

مسیر برای رسیدن به خدا، مسیر زیبایی‌ها است (سعیدی و دارابی، ۱۳۹۳). در واقع برای تعامل با خلقت و خالق احسن، باید واجد ذوق زیبایی‌شناسی و شم هنری بود و این امر، حتی در صحنه جنگ، در شخصیت شهید خرازی نمودی بارز دارد.

ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای

جدول ۷، مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای را در زندگی شهید خرازی نشان می‌دهد.

جدول ۷: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای

مؤلفه اصلی	مؤلفه فرعی	محور کلی
ساده‌زیستی	حقوق کم تردد با وسایل نقلیه ساده و ارزان	ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای
تدبیر امر معاش	دوراندیشی اقتصادی (پس‌انداز) سخت‌کوشی در کار	
تخصص مرتبط	آشنایی با تجهیزات نظامی آشنایی با زبان عربی تبحر نظامی	
اخلاق اقتصادی	عدم استفاده شخصی از بیت‌المال کمک مالی به نیازمندان رعایت حقوق مادی و مالی دیگران	
اخلاق حرفه‌ای	مسئولیت‌پذیری وجدان کاری شفافیت توانمندسازی گروه	

این جدول شامل ۵ مؤلفه اصلی و ۱۴ مؤلفه فرعی است. به این ترتیب، مسائل اقتصادی و حرفه‌ای و ابعاد اخلاقی آن در زندگی شهید خرازی واجد اهمیت بوده است. چنان که در اسلام نیز تلاش برای کسب روزی حلال مورد تأکید است^۱ (قرائتی، ۱۴۰۲: ۴۸۲) و مهم‌ترین ویژگی تربیت اقتصادی، دخالت اعتقادات، معنویت و اخلاقیات در مسائل اقتصادی می‌باشد (طهماسب‌زاده شیخ‌لار، فتاحی مرکید و ایمان‌زاده، ۱۴۰۱).

ساحت تربیت علمی و فناوری

جدول ۸، نمایان‌گر مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت علمی و فناوری در زندگی شهید خرازی است.

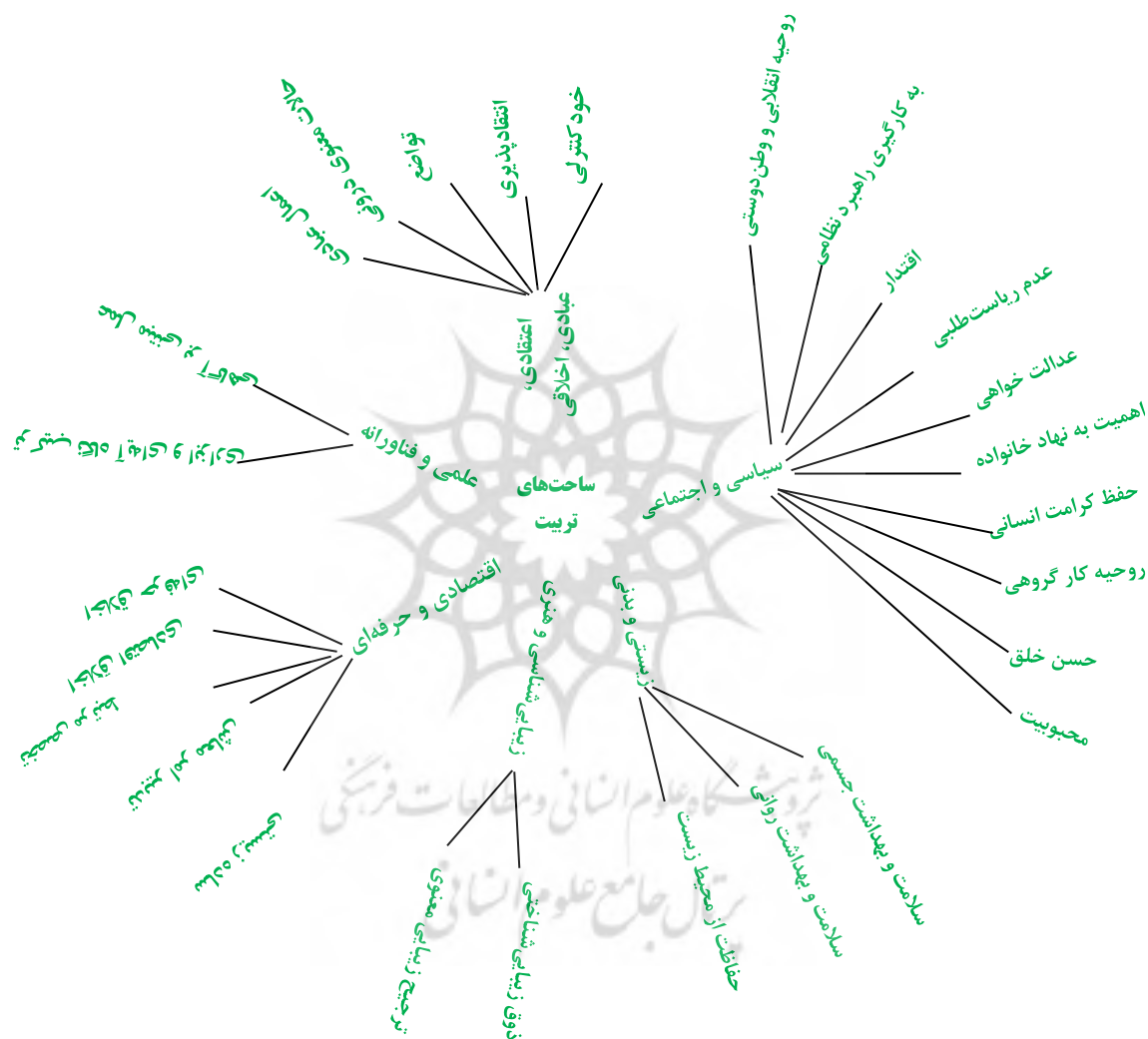
جدول ۸: مؤلفه‌های اصلی و فرعی ساحت تربیت علمی و فناوری در زندگی شهید خرازی

مؤلفه اصلی	مؤلفه فرعی	محور کلی
عمل مبتنی بر آگاهی	درس گرفتن از تجارب گذشته تفکر قبل از گفتار و کردار پرهیز از تصمیمات احساسی جمع‌آوری اطلاعات و اخبار	ساحت تربیت علمی و فناوری
ترکیب نگاه آیه‌ای و ابزاری	لذت از طبیعت و استفاده از آن	

۱. لَتَبَتُّوْا مِنْ فَضْلِهِ (فاطر، ۱۲ و روم ۴۶).

این ساحت دارای ۲ مؤلفه اصلی و ۵ مؤلفه فرعی است. مؤلفه عمل مبتنی بر آگاهی، هم بر بُعد نظری این ساحت اشاره دارد (آگاهی از مبانی نظری علوم) و هم بر بُعد عملی آن تأکید می‌کند (عمل آگاهانه و استفاده از علم و فناوری در بستر تفکر و عقلانیت) است. تأکید اسلام بر علم‌آموزی^۱ و آبادسازی زمین^۲ توسط انسان نیز در همین راستا است.

یافته‌های فوق در ساحت‌های شش‌گانه تربیت را می‌توان در شکل ۱ خلاصه کرد:

شکل ۱: مؤلفه‌های اصلی ساحت‌ها شش‌گانه تربیت در زندگی شهید خرازی

۱. فَسْتَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛ پس اگر نمی‌دانید از آگاهان بپرسید (نحل: ۴۳)

۲. هُوَ أَتَشَاكُمُ مِنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا؛ او خدایی است که شما را از زمین بیافرید و برای عمارت و آباد ساختن آن برگماشت (هود: ۱۱).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، تحلیل سبک زندگی شهید حسین خرازی بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت بود. یافته‌ها، سبک زندگی این شهید را در شش ساحت به این شرح نشان داد:

(۱) در ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی مؤلفه‌های اعمال عبادی (نماز، روزه، قرآن، مراسم مذهبی، زیارت)، حالات معنوی درونی (درک محضر خدا، تضرع به درگاه الهی، استمداد الهی، اتصال به عالم غیب، توکل، ترس از عقوبت، شهادت‌طلبی و شکرگزاری)، تواضع (هم‌نشینی با زبردستان، کم‌تر دانستن خود از نظر معنوی، انجام کارهای شخصی)، انتقادپذیری (تفکر در مورد انتقاد، عذرخواهی) و خودکنترلی (عدم سرکوب هیجانات، مدیریت هیجانات منفی، آستانه تحمل بالا و عدم قضاوت هیجانی).

(۲) در ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، مؤلفه‌های روحیه انقلابی و وطن‌دوستی (تلاش برای حکومت دینی، التزام به ولایت فقیه، تعلق خاطر به کشور، پیشتازی در دفاع از کشور، احساس مسئولیت در قبال شهدا و هم‌وطنان)، به‌کارگیری راهبرد نظامی (ریسک‌پذیری، داشتن برنامه، اولویت‌بندی اهداف، مدیریت بحران، آمادگی مداوم، دوراندیشی، وقوف بر شرایط، پیش‌بینی)، اقتدار (قاطعیت و پایداری، برخورد جدی با نافرمانی، برخورد با دروغ‌گویی، قانون‌مندی، مهارت نه گفتن، شجاعت)، عدم ریاست‌طلبی (عدم سوء استفاده از مقام، مسئولیت در پست پایین‌تر، ادعای فرماندهی نداشتن)، عدالت‌طلبی (تفاوت‌های فردی، خدمت‌رسانی به همه، انصاف با دشمن)، اهمیت به خانواده (تکریم خانواده و والدین، رسیدگی به خانواده شهدا و رزمندگان، تلاش برای حل اختلافات)، حفظ کرامت انسانی (تذکر مخفیانه، پذیرش درخواست‌های معقول، تشکر، فرصت انتخاب، کمک بی‌منت، سخن با ادب، توجه به کودکان)، روحیه کار گروهی (گوش دادن، مذاکره و اقناع، حضور مداوم، اعتماد به توانمندی‌ها)، حسن خلق (گشاده‌رویی، هم‌دلی، رفتار صمیمانه و ابراز هیجانات مثبت) و محبوبیت (بین مردم و در جبهه).

(۳) در ساحت تربیت زیستی و بدنی، مؤلفه‌های سلامت و بهداشت روانی (تفریح سالم، شوخ و خندان، روحیه دادن و امیدواری) و جسمی (شامل بهداشت و نظافت شخصی، ورزش، استراحت، حفظ جان، غذای سالم) و حفاظت از محیط زیست (دفع زباله و الگوی مصرف صحیح).

(۴) در ساحت تربیت زیبایی‌شناسی و هنری، مؤلفه‌های ذوق زیبایی‌شناسی (خیال‌پردازی، لذت از زیبایی) و ترجیح زیبایی معنوی (سادگی در عین زیبایی، بی‌توجهی به تجمل‌گرایی).

(۵) در ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، مؤلفه‌های ساده‌زیستی (حقوق کم، تردد با وسایل ارزان)، تدبیر معاش (شامل پس‌انداز، سخت‌کوشی)، داشتن تخصص مرتبط (آشنایی با تجهیزات نظامی، آشنایی با عربی، تبحر نظامی)، اخلاق اقتصادی (عدم استفاده از بیت‌المال، کمک مالی، رعایت حقوق مالی و مادی) و اخلاق حرفه‌ای (مسئولیت‌پذیری، وجدان کاری، شفافیت، توانمندسازی گروه).

۶) در ساحت تربیت علمی و فناورانه، مؤلفه‌های و عمل مبتنی‌بر آگاهی (درس گرفتن از تجارب، تفکر قبل از گفتار و کردار، پرهیز از تصمیمات احساسی، جمع‌آوری اطلاعات) و نگاه آیه‌ای و ابزاری (لذت از طبیعت و استفاده از آن).

در مقایسه نتایج این پژوهش با مؤلفه‌های ساحت‌های تربیتی در مبانی نظری سند تحول (۱۳۹۰)، نکته‌ای که به چشم می‌آید کلی بودن مؤلفه‌های مطرح‌شده در سند است و از این جهت گاه یکی از مؤلفه‌های مطرح‌شده در سند، با چندین مؤلفه (اصلی یا فرعی) این پژوهش هم‌سویی دارد.

در ادامه، میزان هم‌سویی مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در این پژوهش با مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه در سند بررسی می‌شود و در مواردی که هم‌سویی وجود دارد، ولی در سند از عبارات متفاوت استفاده شده است، این عبارات متفاوت در پرانتز خواهد آمد.

در ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، مؤلفه‌های اعمال عبادی و حالات معنوی درونی (تقید به احکام و مناسک و ارزش‌های دینی)، زیارت (اعتقاد به نبوت و امامت)، ترس از عقوبت و شهادت‌طلبی (اعتقاد به معاد) و خودکنترلی (مهار غرائز طبیعی، تعدیل عواطف و خویش‌اندازی) مطابق با مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه سند تحول است.

هم‌چنین مؤلفه کسب فضایل اخلاقی و پیش‌گیری از رذایل اخلاقی در سند تحول، عنوانی بسیار کلی است که بسیاری از مضامین اصلی یا فرعی این پژوهش را دربرمی‌گیرد. از جمله می‌توان به انتقادپذیری و تواضع در ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی اشاره کرد. آن دسته از فضایل اخلاقی که بیش‌تر جنبه اجتماعی دارند (مثل حسن خلق، برخورد با دروغ‌گویی و مانند آن) در ساحت اجتماعی و سیاسی آمده است.

از سوی دیگر، در این پژوهش هیچ مضمونی به‌دست نیامد که مستقیماً با مؤلفه‌های خداشناسی، خودشناسی و حفظ کرامت و عزت نفس خویش (در سند تحول) مطابق باشد. اما می‌توان گفت مضامین فرعی مربوط به حالات معنوی درونی، به خصوص درک محضر خدا و توکل بی‌ارتباط با شناخت خدا نیست.

در ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، مؤلفه‌های روحیه انقلابی و وطن‌دوستی (مسئولیت‌پذیری و درک و مشارکت اجتماعی و سیاسی)، اهمیت دادن به خانواده، حفظ کرامت انسانی دیگران، حسن خلق و محبوبیت (تعامل مناسب با مردم و مسالمت‌جویی)، روحیه کار گروهی (وحدت و وفاق)، عدالت‌طلبی (عدالت اجتماعی)، قانون‌مندی (رعایت قانون)، حسن خلق و هم‌دلی با مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه در سند تحول هم‌سویی دارد.

هم‌چنین بسیاری از مؤلفه‌های این ساحت، مانند اهمیت به خانواده، وطن‌دوستی و عدم ریاست‌طلبی ارزش‌های اجتماعی هستند و لذا می‌توان گفت در راستای مؤلفه پاسداشت ارزش‌های اجتماعی قرار می‌گیرند. اما مؤلفه به‌کارگیری راهبرد نظامی که در این پژوهش به‌دست آمد، در سند وجود نداشت و مؤلفه درک و تعامل میان فرهنگی و بین‌المللی که در سند به چشم می‌خورد در پژوهش حاضر به‌دست نیامد. این تفاوت می‌تواند ناشی از وجود شرایط جنگی در زمان شهید خرازی باشد.

در ساحت تربیت زیستی و بدنی، سه مؤلفه اصلی شامل سلامت و بهداشت روانی، سلامت و بهداشت جسمی و حفاظت از محیط زیست به دست آمد که مؤلفه اول با مؤلفه‌های بهداشت و تقویت قوای جسمی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری، پاکیزگی و آراستگی فردی و تأمین نیازهای اساسی، مؤلفه دوم با مؤلفه‌های بهداشت و تقویت قوای روانی، شادابی و تفریحات سالم و مؤلفه سوم با مؤلفه‌های حفاظت از محیط زیست، شناخت و احترام به طبیعت، بهداشت زیست‌محیطی و محیط شهری و الگوی صحیح تولید و مصرف در سند تحول هم‌سویی دارد.

در ساحت تربیت زیبایی‌شناسی و هنری، مضمون ذوق زیبایی‌شناسی و خیال‌پردازی در این پژوهش و در سند تحول مورد توجه بوده است؛ با این تفاوت که در سبک زندگی شهید خرازی، مؤلفه تولید آثار هنری به چشم نمی‌خورد که می‌توان این امر را ناشی از شرایط زندگی وی دانست. اما در عوض، مضمون ترجیح زیبایی معنوی از زندگی این شهید به دست آمد که سند تحول، در این ساحت، اشاره مستقیمی به آن ندارد.

در ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای، تخصص مرتبط (درک و مهارت حرفه‌ای)، اخلاق اقتصادی (مراعات قوانین کسب‌وکار و احکام معاملات، التزام به اخلاق و ارزش‌ها در روابط اقتصادی و بسط عدالت اقتصادی)، تدبیر معاش (درک مسائل اقتصادی)، سخت‌کوشی (پرهیز از بطالت و بیماری) با مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه در سند تحول هم‌سو است.

هم‌چنین در این ساحت، به مضمون ساده‌زیستی در سند اشاره نشده است و مؤلفه‌های کارآفرینی، رعایت بهره‌وری، حفظ و توسعه ثروت نیز در سبک زندگی شهید خرازی دیده نمی‌شود.

در ساحت تربیت علمی و فناوری، مؤلفه‌های ترکیب نگاه آیه‌ای و ابزاری و عمل مبتنی بر آگاهی (درک دانش‌های پایه و عمومی و دانش، بینش و تفکر فناورانه، تفکر علمی و منطقی، انتقاد و خلاق) دارای هم‌سویی با مؤلفه‌های ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین است. اما مؤلفه کسب مهارت دانش‌افزایی در این پژوهش به دست نیامد.

از سوی دیگر، سایر پژوهش‌هایی که به شهید خرازی پرداخته‌اند وی را به عنوان یک مدیر یا رهبر مورد توجه قرار داده‌اند. با این وجود، به نظر می‌رسد شخصیت تمام‌ساحتی وی در عرصه مدیریت و رهبری هم بارز است و از این رو نتایج این پژوهش با پژوهش‌های مذکور هم‌خوانی دارد.

به عنوان نمونه، احمدی و محمدی (۱۳۹۹) به ویژگی‌هایی اشاره کرده است که بسیاری از آن‌ها در ساحت‌های مختلف این پژوهش هم به دست آمد.^۱ مثلاً توکل، تواضع، پذیرش اشتباه (انتقادپذیری) و شباهت به زبردستان، مطابق با مؤلفه‌های به دست آمده در ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، اعتماد به زبردست، عزم راسخ (قاطعیت و پایداری)، توجه به شایستگی‌های فردی (تفاوت‌های فردی)، سازمان‌دهی راهبردی (راهبرد نظامی)، مدیریت مشارکتی (کار گروهی)، حضور در میدان عمل، توان مذاکره، سرکشی و کنترل جزئی (وقوف بر شرایط)، ولایت‌مداری، برخورد عادلانه، پیش‌تازی در وظایف،

۱. مواردی که در پرانتز جلوی مؤلفه نوشته شده است، مؤلفه‌های مشابهی است که در این پژوهش با عنوانی نسبتاً متفاوت ولی همان معنا و مفهوم به دست آمده است.

تبعیت از قوانین، گشاده‌رویی و صمیمیت، مطابق با مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، توجه به بیت‌المال، مطابق با مؤلفه به‌دست‌آمده در ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، استراحت در حد نیاز و بهداشت فردی، مطابق با مؤلفه‌های به‌دست‌آمده در ساحت تربیت زیستی و بدنی، آراستگی ظاهری، مطابق با مؤلفه به‌دست‌آمده در ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری، داشتن مبانی عقلانی (عمل مبتنی بر تفکر) مطابق با مؤلفه به‌دست‌آمده در ساحت تربیت علمی و فناوری است.

به این ترتیب، می‌توان از شخصیت و سبک زندگی شهید خرازی، به‌عنوان الگویی همه‌جانبه در عرصه‌های مختلف، بهره گرفت و به‌تربیت تمام‌ساحتی تجسمی عینی بخشید.

پیشنهادهای

بر اساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهادهای زیر، در راستای کمک به تحقق تربیت تمام‌ساحتی ارائه می‌شود:

برای کاربران (معلمان و سایر دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت)

- در تدوین کتب درسی، متناسب با سن و درک و فهم دانش‌آموزان، از داستان‌های زندگی شهید خرازی که ساحت‌های شش‌گانه تربیت در آن تجلی یافته است، استفاده شود.
- معلمان، به تناسب موضوع، کتاب‌هایی با محوریت زندگی شهید خرازی را که به سبک داستان و خاطره نوشته شده است و گویای ساحت‌های شش‌گانه تربیت است، در کلاس‌های مختلف برای دانش‌آموزان بخوانند و با دانش‌آموزان در مورد آن به بحث و گفت‌وگو و فعالیت‌های عملی (نقاشی، نشریه‌دیواری، کتاب‌سازی و مانند آن) بپردازند.
- در سطح مدرسه، مسابقات کتابخوانی،

برای پژوهش‌گران

- سبک زندگی سایر شهدای دفاع مقدس، شهدای مدافع حرم و مدافع امنیت را بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تربیت تحلیل کنند.
- به‌طور خاص به تحلیل سبک زندگی بانوان شهید بر اساس ساحت‌های شش‌گانه تربیت بپردازند تا به تحقق شایستگی‌های ویژه مورد انتظار در سند تحول بنیادین نیز کمک شود.

محدودیت‌ها

در این پژوهش، به علت عدم دسترسی به خانواده و هم‌زمان شهید خرازی که شاهدان بی‌واسطه سبک زندگی وی هستند، به بررسی کتاب‌های نگاشته‌شده پیرامون زندگی وی اکتفاء شد.

تشکر و قدر دانی

بدین‌وسیله از اساتید و متخصصین علوم تربیتی که در بررسی روایی این پژوهش، پژوهش‌گران را یاری کردند سپاس‌گزاری می‌شود.

منابع

قرآن کریم.

احمدی، محمد میلاد، و محمدی، مهدی (۱۳۹۹). مدل مدیریت جهادی مبتنی بر سیره فرماندهان دفاع مقدس (مورد مطالعه: شهید حسین خرازی). *پژوهش‌های مدیریت/انتظامی (مطالعات مدیریت/انتظامی)*، ۱۵ (۳)، ۶۰-۴۳. http://pmsq.jrl.police.ir/article_94428.html

اکبری مزدآبادی، علی (۱۳۹۹). *زندگی با فرمانده: خاطراتی از شهید حسین خرازی*. تهران: یا زهرا (س)، چاپ ۵. حسنی، محمد، و صادق‌زاده قمصری، علیرضا (۱۴۰۲). تبیین فلسفه تربیت رسمی و عمومی (تربیت مدرسه‌ای). قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ ۶.

حیدرپور، حسن، صادق‌زاده قمصری، علیرضا، و سجادی، سیدمهدی (۱۳۹۷). تحلیل تطبیقی راهنمای برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه دوم با مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی-ایرانی. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۳ (۴)، ۶۶-۳۵. <https://doi.org/10.29252/qaiie.3.4.35>

داودی، محمد، و کارآمد، حسین (۱۴۰۰). *فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی*. قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. راوک، امر (۱۴۰۰). بررسی اثربخشی روش الگویی در تربیت دینی جوانان از منظر قرآن و حدیث. *پژوهش و مطالعات علوم اسلامی*، ۳ (۲۹)، ۸۳-۷۲. <https://joisas.ir/fa/showart-338b99fd886925c52dc17db071efa147>

رستگارصفت، روح‌ا...، و فائز، قاسم (۱۳۹۸). قواعد کلی حاکم بر حالات معنوی صادق در قرآن و سنت. *عقل و دین*، ۱۱ (۲۱)، ۵۶-۳۳. https://www.aghlodin.ir/article_118199.html

سعیدی، ایمان، و دارابی، حسن (۱۳۹۳). بازنمایی ماهیت زیبایی‌شناسی از دیدگاه قرآن و حدیث. *پژوهش‌های میان‌رشته‌ای قرآن کریم*، ۵ (۱)، ۲۲-۷. <http://jiqs.ir/Article/36944>

شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۹۰). *سند تحول بنیادین آموزش و پرورش*. شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). *مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران*.

طهماسب‌زاده شیخ‌لار، داوود، فتاحی مرکید، مریم، و ایمان‌زاده، علی (۱۴۰۱). شناسایی مؤلفه‌های تربیت اقتصادی در قرآن کریم و میزان انعکاس آن در اسناد بالادستی. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۷ (۱)، ۹۱-۱۲۲. <http://dx.doi.org/10.52547/qaiie.7.1.91>

عابدی جعفری، حسن، تسلیمی، محمدسعید، فقیهی، ابوالحسن، و شیخ‌زاده، محمد (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. *اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵ (۲)، ۱۹۸-۱۵۱. <https://doi.org/10.30497/smt.2011.163>

عسکری، فهیمه، منظری توکلی، علیرضا، منظری توکلی، حمدالله، و زین‌الدینی، زهرا (۱۳۹۹). روابط ساختاری سبک زندگی اسلامی و موفقیت تحصیلی با واسطه‌گری سازگاری با مدرسه در دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۵ (۳)، ۱۲۶-۱۰۱. <http://dx.doi.org/10.29252/qaiie.5.3.5>

عسکری، مهتری، فروغی ابری، اصغر، و فیاض انوش، ابوالحسن (۱۳۹۵). تبیین سبک رهبری خدمت‌گزار فرماندهان سپاه در دوران دفاع مقدس و پیامدهای آن در بین بسیجیان (مطالعه موردی: شهید حسین خرازی). *مطالعات راهبردی بسیج*، ۱۹ (۷۰)، ۷۱-۱۰۱. <https://doi.org/10.22108/jhr.2019.115883.1671>

عسکری، مهتری، فروغی ابری، اصغر، و فیاض انوش، ابوالحسن (۱۳۹۸). تبیین سبک رهبری معنوی شهید خرازی و ارتباط آن با سلامت سازمانی در لشکر ۱۴ امام حسین (ع) در دوران دفاع مقدس (۶۷-۱۳۵۹). *پژوهش‌های تاریخی*، ۵۵ (۴۳)، ۱۷-۳۳. <https://doi.org/10.22108/jhr.2019.115883.1671>

علی‌پور، فاطمه، و محمودی، اعظم (۱۴۰۲). واکاوی آموزه‌های تربیتی سوره یوسف در ساحت‌های شش‌گانه تربیت با تأکید بر دیدگاه آیت‌الله جوادی آملی. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*، ۸ (۴)، ۱۳۲-۱۰۹. <https://doi.org/10.61186/qaiie.8.4.2>

غفاری، فاطمه (۱۳۸۹). *یادگاران*. تهران: روایت فتح، چاپ ۸.

فولادوند، مرجان (۱۳۹۰). *پروانه در چراغانی: براساس زندگی شهید حسین خرازی*. تهران: سوره مهر، چاپ ۱۲.

قائم‌مقدم، محمدرضا (۱۳۸۲). روش الگویی در تربیت اسلامی. معرفت، ۱۲ (۶)، ۳۷-۲۵.

قرائتی، محسن (۱۴۰۲). تفسیر نور، ج ۱. تهران: مؤسسه فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ ۲.

محمودزاده، نصرت‌الله (۱۳۹۵). عقیق. مشهد: ملک اعظم، چاپ ۲.

نساج، مریم (۱۴۰۲). تبیین سبک زندگی شهید ابراهیم هادی در ساحت‌های شش‌گانه به عنوان الگوی تربیتی. *تربیت اسلامی*، ۱۸ (۴۳)، ۷-۲۵. <https://doi.org/10.30471/edu.2023.8616.2601>

نوروزی‌نژاد، محمد، و طباطبایی، مینو (۱۳۹۹). رویکرد تعلیم و تربیت اسلامی در ساحت‌های شش‌گانه سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش. *Pure Life*، ۷ (۲۱)، ۶۳-۳۵.

هابرماس، یورگن (۱۳۸۰). جهانی شدن و آینده دموکراسی. ترجمه کمال پولادی، تهران: نشر مرکز.

References

- Aaskari, M., Foroughiabari, A. & Fayaz, A. (2019). Explanation of Spiritual Leadership Style of Martyr Hossein Kharrazi, and its Relationship to Organizational Health of 14th Imam Hossein Division during Iran-Iraq War (1980-88). *Historical Researches*, 11(3), 17-33. <https://doi.org/10.22108/jhr.2019.115883.1671>[in Persian].
- Abedi Ja'fari, H., Taslimi, M. S., Faghihi, A. & Sheikhzade, M. (2011). Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities). *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198. <https://doi.org/10.30497/smt.2011.163>[in Persian].
- Ahmadi, M. M. & Mohammadi, M. (2020). Jihadi Management Model Based on the Ethics of Holy Defense Commanders (Case study: Martyr Hossein Kharazi). *Police Management Studies Quarterly*, 15(3), 43-60. http://pmsq.jrl.police.ir/article_94428.html?lang=en[in Persian].
- Alipoor, F., & Mahmoodi, A. (2023). Analyzing the educational teachings of Surah Yusuf in the six fields of education Emphasizing the view of Ayatollah Javadi Amoli. *qaiie*. 8(4), 109-132. <https://doi.org/10.61186/qaiie.8.4.2>[in Persian].

- Asgari, M., & forugi, A. (2016). imposed war 'Hossein Kharrazi martyr 'servant leadership style 'Social Capital 'organizational commitment. *Basij Strategic Studies*, 19(70), 71-101. https://www.bsrg.ir/article_80429.html?lang=en [in Persian].
- Askari, F., Manzari tavakoli, A., Manzari tavakoli, H., & Zeinadini. Z. (2020). The Structural Relationships of the Islamic Lifestyle and the Academic Success with the Mediation through Adaptation to School. *qaiie*. 5(3), 101-126. <http://dx.doi.org/10.29252/qaiie.5.3.5> [in Persian].
- Galor, A., Britten-Jones, A., Feng, Y., Ferrari, G., Goldblum, D., Gupta, P., et al. (2023). Lifestyle: Impact of lifestyle challenges on the ocular surface. *The Ocular Surface*, (28), 262-303. <https://doi.org/10.1016/j.jtos.2023.04.008>
- Heydarpour, H., Sadeghzadeh-Ghamsari, A., & Sajjadi S. (2018). A Comparative Analysis Between Curriculum Guideline for Religion and Life Textbooks of the Upper Secondary Education, and Components of Islamic - Iranian Lifestyle. *qaiie*. 3(4), 35-66. <http://dx.doi.org/10.29252/qaiie.3.4.35> [in Persian].
- Nassaj, M. (2023). Explaining Martyr Ibrahim Hadi's Lifestyle in Six Spheres as a Role Model of Education. *Journal of Islamic Education*, 18(43), 7-25. <https://doi.org/10.30471/edu.2023.8616.2601> [in Persian].
- Parpiyeva, O. R., qizi, O. N. Q., & qizi, N. A. M. (2022). Basics of a healthy lifestyle in the educational process. *Pedagogical Inventions and Practices*, (9): 89-94. <https://zienjournals.com/index.php/jpip/article/view/1974>
- Patton, M.Q. (1990). Qualitative evaluation and research methods (2nd ed.). *Newbury Park, CA: Sage*.
- Rastgarsefat, R. & Faez, G. (2019). Principles of Right Spiritual States; Focusing on Quran and Hadith texts. *Reason and Religion*, 11(21), 33-56. https://www.aghlodin.ir/article_118199.html?lang=en [in Persian].
- Tahmasebzadeh sheikhlari, D., Fattahi markid, M., & Imanzadeh, A. (2022). Identifying the Components of Economic Education in the Holy Quran and the Extent of its Reflection in Superior Documents. *qaiie*. 7(1), 91-122. <http://dx.doi.org/10.52547/qaiie.7.1.91> [in Persian].